YAŞAR NURİ ÖZTÜRK

BÜTÜN ESERLERİ: 9

KUR'AN'IN TEMEL KAVRAMLARI

1. CİLT

Yeni Boyut

24. BASKI

Râgıb el-Isfahanî'nin
ölümsüz hatırasına...

PROF. DR. YAŞAR NURİ ÖZTÜRK

(İlahiyatçı, hukukçu, siyasetçi)

Time Dergisi'nin gerçekleştirdiği '20. Yüzyılın En Önemli Kişikri (The Most Importarıt People of the 20th. Century) anketinin 'En Önemli Bilim Adamları ve İslahatçılar' (The Most Importen t Scientists and Healers) listesinde, dünya kamuoyunca belirlenmiş yüz ismin ilk onu arasında yer alan Yaşar Nuri Öztürk, 1951 yılında Trabzon'da doğdu. İlk Arapça, Farsça eğitimini, aynı zamanda en büyük hocası olan babasından aldı. Lisans eğitimini hukuk ve ilahiyatta, master ve doktora eğitimini İslam felsefesi dalında tamamladı. Bir süre avukatlık yaptıktan sonra üniversiteye intisap etti.

Türk üniversitelerinde öğretim üyesi ve dekan olarak 26 yıl görev yaptı. ABD-New York'ta (The Theological Seminary of Barrytown) bir yıl misafir profesör olarak 'İslam Düşüncesi' dersleri okuttu.

Türkiye, ABD, Rusya, Avrupa, Afrika, Ortadoğu ve Balkanlar'da İslam düşüncesi, insan ve insan hakları konularında birçok konferans verdi.

'Kur'an'ın Yorum Katılmamış İlk Türkçe Çevirisini yapan bilim adamı olarak da anılır. 1993-2011 yılları arasında üç yüzü aşkın baskı yapan bu çeviri, 'Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin En Çok Baskı Yapan Kitabı' sayılmaktadır.

İslam-Batı İlişkileri ve Bunun KEİ Ülkelerindeki Yansımaları' (Chelovecheskiy Faktor: Obschestvo i Vlast, 2004-4), 'İslam ve Avrupa' (Die Zeit, 20 Şubat 2003), İslam ve Demokrasi' *[Desperately Seeking Europe,* London, (Archetype Publications), 2003, page, 198-210; *Europa Leidenschaftlich Gesucht,* München-Zürich, (Piper Verlag), 2003, seite: 210-224] gibi uzun makaleleri ile, İslam, Batı, Laiklik konularındaki uzun röportajları [örnek olarak bakınız, al-Ahram (Weekly), 1-7 Şubat, 2001] Batı'da ve İslam dünyasında derin yankılar yapmıştır.

Türkçe, Almanca, İngilizce ve Farsça basılan eserlerinin sayısı elliyi aşkındır.

Öztürk'ün düşünce dünyası, değişik üniversitelerde yapılan Türkçe, Almanca, İngilizce, Fransızca tezlerle incelendi.

KUR'AN'IN TEMEL KAVRAMLARI

Prof. Dr. YAŞAR NURİ ÖZTÜRK
İstanbul Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
kurucu dekanı

26. BASKI

BİRİNCİ CİLT
A-K

Yeni Boyut

İSTANBUL-2014

Kur'an'ın Temel Kavramları

Yeni Boyut: 9
Birinci Baskı: Ekim 1990

ISBN:
975-6779-59-0

Takım ISBN:
975-6779-58-3

Sahibi:
Yeni Boyut Tüzel Kişiliği

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Saniye ÖZTÜRK

Editör:
Yard. Doç. Dr. Mustafa Tahir ÖZTÜRK

Yeni Boyut Yayıncılık Medya Müzik Yapım
Organizasyon ve Eğitim Hiz. San. Tic. Ltd. Şti.
İçerenköy Mah. Eski Bakkalköy Yolu
Ortaklar Apt. No: 64/1 Ataşehir-lstanbul
Tel: 0216 469 40 76-77 Faks: 0216 469 40 78

Baskı ve Cilt:
Ege Reklam Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.
EsatpaşaMah. Ziyapaşa Cad. No:4 Ataşehir-İST.
Tel: 0 216 470 44 70 Faks: 0 216 472 84 05

26. baskı/İstanbul-Mayıs 2014

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 9

A

Abdest (gasl) 11
Adalet (adl, kıst) 15
Âdem 18
Af (afv) 26
Ahd 28
Ahiret 29
Akletmek (taakkul) 30
Aldanmak ve Aldatmak (ğurûr) 37
Allah 40
Amel (iş ve değer üretmek, faaliyet) 74
Araplar (A'rab) 80
Arz (yerküre) 82
Ayet 86
Azap 93
Azmak (tuğyan, gulüv) 105

B

Bağy (zulüm, azma, sınır tanımama, haset) 109
Basiret (kalp gözü) 115
Beniisrail (İsrailoğulları, Yahudiler) 116
Berzah (ölüm-yeniden dirilme arası âlem) 122
Besmele 124
Beyyine (akla dayalı açık delil) 125
Bîat (el sıkışarak ahdleşme) 126
Bid'at (dinde türedilik, dinde eksiltme veya artırma) 131

c - ç

Cahiliye (cehl, cehalet, İslam öncesi dönem) **140**
Cebrail (Cibril) **149**
Cehd (cihad, içtihad, mücahede) **151**
Cehennem-Cennet **155**
Cin (gözle görülemeyen varlık) **169**
Çift Kutupluluk (zevciyet, şef) **173**
Çirkinlik (seyyie) **177**
Çoğunluk-çokluk (kesret) **182**

D

Dabbetül Arz (kıyametle ilgili uyarılar yapan varlık) **184**
Dana (bakara, icl) **188**
Davet (yakarış, çağrı, Allah'a çağrı) **196**
Din **204**
Domuz Eti **210**
Dua **219**
Dünya **221**

E

Ebeveyn (anne-baba) **222**
Ecdatperestlik (ataları kutsallaştırmak, muhafazakârlık) **225**
Ehlibeyt **232**
Ehlikitap **234**
Emanet **246**
Esmaül Hüsna (Allah'ın güzel isim-sıfatları) **248**
Evvâh (ah edip inleyen) **249**
Ezilenler (müstaz'afûn) **250**

F

Fesat (bozgunculuk, dengesizlik) **254**

Fırkalaşma (fırka, teferruk, tefrika, takattu', teşeyyu') 256
Fıtrat (yaradılış) 262
Firavun (zalimlerin sembol ismi) 265
Fitne 282

G

Gayb 285
Gece (leyl) 289
Gıdalar ve gıdalanma (doğal gıda, önerilen gıdalar) 293
Gıybet 307
Giysi (libas, siyâb, cilbâb, hımar) 309
Gusül (boy abdesti) 322
Günah (cürüm, fahşa, fısk, fücur, seyyie, vizr, zenb) 324
Güzellik (hüsn) 346

H

Hac 353
Hadis 360
Hâkimiyet (hüküm, mülk) 364
Hamd 370
Hanîf (muhafazakârlığa karşı çıkan) 373
Haramlaştırma (tahrîm) 376
Haşr 378
Hayvana Döndürme (mesh) 379
Hayvanlar 382
Hesap Saati 384
Hırsızlık (sirkat) 387
Hicret (göç) 391
Hidâyet (kılavuzlamak) 397
Hikmet 402
Hristiyanlar (nasâra) 405
Huşu (içtenlik ve teslimiyet tavrı) 408
Hüccet (aklî-ilmî delil, burhan, sultan, beyyine) 410

İ

İbadet (iş yapıp değer üretmek, tapınmak) **417**
İblis **424**
İftira **434**
İhtilaf **442**
ikrah (baskı, zorlama) **450**
İlim **454**
İman **474**
İnsan **492**
îsar (başkalarının mutluluğunu kendi çıkarına tercih) **510**
İslam (banş, esenlik, Allah'a teslimiyet) **515**
İsra (geceleyin yürütmek) **525**
İstikamet (dosdoğru yürümek) **531**
İsyan **532**

K

Kader (varlık ve oluşun değişmezleri, tabiat kanunlan) **537**
Kadın (nisa, imree) **542**
Kalp **607**
Kamu Malı Hırsızlığı (gulûl) **615**
Kefaret **622**
Keramet **625**
Kısas **631**
Kıyamet (kıyamet, saat, tedmîr, **helak,** din günü) **635**
Kibir (istikbâr, ucb, merah) **643**
Kitap **645**
Kolaylık (yüsr, tahfif) **648**
Korku (haşyet, havf, ru'b, feze') **652**
Kur'an **658**
Kurban **673**
Küfür (gerçeği örtmek, nankörlük, inkâr) **690**

ÖNSÖZ

Bu eser, muhtevası, yaklaşım tarzı ve hacmi birlikte düşünüldüğünde, hiçbir dilde aynısı olmayan bir çalışmadır. Benzeri çalışmalar, ya tarzları yahut da hacim ve muhtevaları bakımından ikinci sırada kalmaktadır. Mesela, Isfahanlı Râgıb'ın aşılmaz eseri el-Müfredât, hacmi bakımından geniş, muhtevası bakımından doyurucu olmakla birlikte Kur'ansal kavramları sadece filolojik ve edebî yönden incelediği için farklı bir türün ürünüdür; bir tür lügattir.

Bizim tarzımıza en yakın çalışma, merhum Fazlurrahman'ın değerli eseri *The Majör Themes of the Koran'dır.* Ancak bu eser sadece birkaç kavramı açıklamakla yetindiği için bizim çalışmamızın sadece birkaç sayfalık bir kısmının yerini tutabilir. Bizim çalışmamızda ele alınan kavramların ana başlık sayısı 190 küsurdur. Bu başlıklar altında incelenen alt kavramları da sayarsak rakam 250'ye yaklaşmaktadır. Kısacası, bu eserin yerini tek başına tutacak bir çalışmaya biz rastlayabilmiş değiliz.

Kur'ansal kavramlar hakkında toplu, doyurucu bilgiler elde etmek, tefsir okumakla hem çok zor mümkün olur, hem de az veya çok ihtisas gerektirir. Elinizdeki eser, bu zorluğu büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. Her seviyede insan, bu eseri okuyarak, Kur'ansal kavramlar hakkında doyurucu, toplu bilgiler edinebilecektir. O halde bu eser, günümüz insanının Kur'an'ın mesajını ve muhtevasını gereğince kavraması açısından önemli bir kaynaktır.

Eser henüz son şeklini almadan, Hürriyet Yayınları tarafından *Kur'an Ansiklopedisi'* ve *'İslamî Kavramlar'* adlarıyla 1990-1991 yıllarında yayınlanmış ve her biri 300.000 adet olmak üzere kupon karşılığı dağıtılmıştır.

Eserin eksiklerini ikmal için uzun yıllar vakit ayırma imkânı bulamamıştık; bu baskıda bu imkânı elde ettik. Yirmi aylık yoğun

bir çalışmayla eksikleri tamamladığımız gibi, diğer bölümleri de gözden geçirdik. Cenabı Hakk'a şükürler olsun, eser, bu baskıyla, gönlümüzün özlediği kıvama ulaşmış bulunuyor.

Bu baskıda ilave edilen yetmiş civarında kavramın büyük çoğunluğu madde başlığıdır; bazıları ise öteki maddeler içinde işlenmiş alt başlıklardır. Müstakil madde başlığı olarak eklenen 51 kavram şunlardır:

Abdest, Akletmek, Allah, Arz, Azap, Bid'at, Cahiliye, Cehennem, Cennet, Cin, Çoğunluk, Dabbetül Arz, Dana, Ecdatperestlik, Fırkalaşma, Firavun, Gece, Giysi, Hâkimiyet, Hayvanlar, Hüccet, İftira, İhtilaf, İnsan, Kadın, Kamu Hakkı, Kolaylık, Korku, Melâmet, Mele' Müellefetül Kulûb, Mülk, Mut'a, Rıza, Rızık, Sabır, Şecere-i Mel'ûne, Tabiat Kanunları, Tağyir, Tafsîl, Tahrif, Tebdil, Teberrüc, Tebyîn, Tefviz, Teslim, Tevekkül, Ümniye, Yalan, Yaratılış, Zînet.

Şunu da söyleyelim: Eserin en hacimli maddesi (yaklaşık 60 sayfa ile) Kadın maddesidir.

Bu satırların yazarı, bütün çalışmalarında, özellikle bu eserin hazırlanışında, Kur'an'ı, insanlık dünyasına bugün inmiş gibi ele almış ve onun insana söylemek istediğini bu ruh ve şuur zemininde kalarak değerlendirmiştir. Bu bakımdan hem geleneksel Doğu'nun hem de modern Batı'nın kabullerini ve tabularını dokunulmaz kılarak Kur'an'ı kayıtlı ve şartlı okuyanlar bu eserde sergilenen tespitleri kavramakta zorluk çekebilirler. Bu, onların sorunudur.

30 yılı aşkın bir zamanın çalışmaları sonucunda vücut bulan bu eserin tüm insanlığa yararlı olmasını diliyorum. Şimdi ve ebediyete akıp giden zaman boyunca, bu eseri okuyanların, yazarına verecekleri ödül, onu sevgi ve duayla anmaları olacaktır.

Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk
Paşabahçe, 2011

YAŞAR NURİ ÖZTÜRK

BÜTÜN ESERLERİ: 9

KUR'AN'IN TEMEL KAVRAMLARI

2. CİLT

Yeni Boyut

24. BASKI

KURANIN TEMEL KAVRAMLARI

Prof. Dr. YAŞAR NURİ ÖZTÜRK
İstanbul Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
kurucu dekanı

25. BASKI

İKİNCİ CİLT
M-Z

Yeni Boyut

İSTANBUL-2012

Yeni Boyut: 9
Birinci Basım: Ekim 1990

İrtibat:
Telf. 0 216 469 40 76-77
Faks: 0 216 469 40 78

ISBN
978-975-6779-60-6

TAKIM ISBN
978-975-6779-58-3

Editör:
Dr. Mustafa Tahir ÖZTÜRK

Kapak:
Bülent ENGEZ

Mizanpaj:
Ayşe ERGÜL

Baskı:
Ege Basım
0216 472 84 01
www.egebasim.com.tr

İÇİNDEKİLER

M

Mal 9
Mâruf (ortak-evrensel insanlık değerleri) 16
Mâûn (kamu hakkı) 20
Medeniyet (karye) 44
Melâmet (levm ahlakı) 48
Mele' (kodamanlar ekibi) 57
Mescit (secdegâh, cami, mabet) 65
Mîsak (Allah-insan arası ezeli antlaşma) 74
Mîzan (vezn, ölçü ve ahenk) 79
Muhkem (tartışmasız tek anlamlı ayet) 80
Mübâhele 83
Müellefetül Kulûb (kalpleri İslam'a ısındırılanlar) 86
Mülk (mülkiyet, saltanat, egemenlik, yönetim erki) 92
Münafık-Münafıklar (intak yerine nifakı yeğleyenler) 103
Münker (ortak-evrensel yasaklar) 120
Müşrik (alt ilahlar kabul eden dinin mensubu) 123
Mut'a (süreli nikâh) 126
Müteşâbih (yoruma açık, çok boyutlu söz) 131

N

Nefs (benlik, ruh, benliğin olumsuz kutbu) 135
Nur ve Nâr (ışık ve ateş) 139
Nüfus (tekâsür, kesret) 142

O-P

Oruç (savm, siyam) 157
Paylaşım (infak, îsar) 164
Peygamber (nebi, resul) 173
Pis ve Pislik (habis, rics, ricz) 184

R

Rahmet (sevgi, merhamet, şefkat) 188
Rıza 195
Rızık 197
Riba (mal ve parada haksız artış, faiz) 203
Riya (ikiyüzlülük, münafıklık, gizli şirk) 207
Ruhbaniyet 210

S

Sabır 213
Salât (namaz, dua) 218
Savaş (kıtal, harp, cihad) 243
Savurganlık (israf, tebzîr) 250
Secde 255
Servet Azgınlığı (teref, ihtira t) 256
Sevgi (rahmet, hubb, mahabbet, meveddet) 260
Sınâat (sanayi, teknoloji) 271
Sünnet 277
Sünnetullah 298

Ş

Şecere-i Mel'ûne (lanetli soy) 299
Şefaat 307
Şehâdet (şehitlik, kozmik ve dünyasal tanıklık) 310
Şehvet 317

Şeriat ... 320
Şeytan ... 322
Şiir ... 347
Şirk (yedek ilahlı din, Allah'a ortak koşmak) ... 349
Şûra (karşılıklı danışma, karşılıklı görüşme, oylama) ... 354
Şükür ... 357

T

Tafsil (sözü herkesin anlayacağı şekilde ayrıntılı kılmak) ... 359
Tâğut (ilahlaştırılmış azgın, zalim-saldırgan kişi) ... 366
Tağyir (yaratılışı ve yaratılmışı değiştirme) ... 372
Tahrif (bozup değiştirme, yozlaştırma) ... 381
Takva (tanrısal iradeye ters düşen şeylerden sakınmak) ... 384
Teâruf (örfler yoluyla değer üretme yarışı) ... 391
Tebdil (değiştirme, tersyüz etme) ... 393
Teberrüc (kadınların kendilerini ortalıkta teşhir etmeleri... 395
Tebliğ (doğruyu ve güzeli insana ulaştırmak) ... 398
Tebyîn (açık seçik anlatmak) ... 404
Tefviz (sonucun takdirini Allah'a havale etmek) ... 411
Teheccüd (bilim ve ibadet için uykuyu bölmek) ... 413
Teklif (yükümlü kılmak) ... 414
Teslim (sadece Allah'a teslim olmak) ... 416
Tespih ... 422
Tevekkül (Allah'ı vekil etmek) ... 424
Teyemmüm ... 428
Tövbe ... 430

U-Ü

Uğursuzluk (tayare) ... 432
Unutmak (nisyan) ... 434
Uyarı (inzâr) ... 437
Uyuşturucu (alkol ve öteki uyuşturucular) ... 441
Ümitsizlik (yeis, kunût) ... 449
Ümmet ... 453

Ümmî ... **455**
Umniye (kuruntu, anlamadan okumak, sanı, yalan) ... **461**

V

Vahy ... **466**
Velî ... **471**
Vesile ... **485**

Y

Yalan (kizb) ... **487**
Yaratılış (fatk, faik, fatr, su) ... **493**
Yardımlaşma (teâviin, îsar) ... **498**
Yemin ... **500**
Yetim ... **508**
Yol (sırat, sebil, şeriat, tarîk, cüdde) ... **511**

z

Zekât ... **515**
Zikir ... **518**
Zina (fuhuş) ... **524**
Zînet (süs, aldatmak için süsleyip püsleme) ... **528**
Zorunluluk Hali (ıztırar, zaruret hali) ... **532**
Zulüm ... **535**

KAYNAKÇA ... **553**
ÖZEL ADLAR DİZİNİ ... **565**
KAVRAMLAR DİZİNİ ... **575**